

Τρίτη, 20 Μαΐου 2003
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Ποια ήταν τα αίτια και ποιες οι αφορμές για την εκδήλωση του κινήματος του Στρατιωτικού Συνδέσμου στο Γουδί, το 1909;

[Μονάδες 13]

ΛΥΣΗ

Σχολικό βιβλίο: Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη (1^ο βιβλίο, 1789-1909) Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη, σελ. 303-305: “Διάφορα αίτια και αφορμές ... χωρίς δυσκολία”.

A.1.2. Πώς επεκτείνεται η οικονομική κρίση του 1929 από τις Ηνωμένες Πολιτείες σε ολόκληρο τον κόσμο;

[Μονάδες 12]

ΛΥΣΗ

Σχολικό βιβλίο: Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη (2^ο βιβλίο) σελ. 162-163: “Η διεθνής κρίση: Από τις Ενωμένες Πολιτείες ... πηγή εισόδων τους”.

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Κομιτατζήδες
- β. Οργανικός νόμος (Κρήτη)
- γ. Νιου Ντηλ

[Μονάδες 15]

ΛΥΣΗ

- α. Κομιτατζήδες** (σελ 300 σχολ βιβλίου (1^{ου}) Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη (1789-1909) Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη): Ανταρτικές ένοπλες ομάδες που οργάνωσαν οι Βούλγαροι και οι οποίες άρχισαν να δρουν στη Μακεδονία και επιχειρούν με την απειλή των όπλων και τη βία να επιβάλουν στους ελληνικούς πληθυσμούς στην περιοχή την προσχώρηση στην εκκλησιαστική βουλγαρική εξουσία. Αντίπαλοί τους θα είναι οι ελληνικές ανταρτικές ομάδες, καθώς η οθωμανική διοίκηση δεν είχε τη δυνατότητα να καταπνίξει τη δράση τους.
- β. Οργανικός νόμος (Κρήτη)** (σελ. 290 σχολ. βιβλίου (1^{ου}) Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη (1789-1909) Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη): Το σύνολο των παραχωρήσεων της Υψηλής Πύλης (προνόμια στους χριστιανούς) προς τους Κρήτες επαναστάτες, το οποίο συνιστούσε υποτυπώδη αυτονομία στα πλαίσια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Τις παραχωρήσεις αυτές προσέφερε ο Μέγας Βεζύρης Ααλή Πασάς μετά το ολοκαύτωμα του Αρκαδίου και την αδυναμία κατάπνιξης της επανάστασης τον πρώτο χρόνο. Με την ενθάρρυνση των Άγγλων οι οποίοι αντέπρατταν στην πολιτική της Ρωσίας ο Ααλή πασάς επέβαλε τις απόψεις του, αντίθετες προς την πλειοψηφία του κρητικού λαού.
- γ. Νιου Ντηλ** (σελ. 166 σχολ. βιβλίου (Β' βιβλίο), Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη): Αγγλική έκφραση δανεισμένη από το χαρτοπαίγνιο (New deal=νέο μοίρασμα). Με τον όρο εννοείται η νέα οικονομική πολιτική που εφάρμοσε ο Πρόεδρος Φρ. Ρούζβελτ στις Η.Π.Α. το 1932, με κύρια χαρακτηριστικά την ανάθεση μεγάλων παραγγελιών στις βιομηχανίες και τον επωμισμό του ρόλου του επενδυτή από το κράτος, ώστε να επιτευχθεί η αναθέρμανση της οικονομίας.

A.2.2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- α.** Η Α' Εθνοσυνέλευση θέσπισε το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος».
- β.** Ο Νόμος της Επιδαύρου κατάργησε τις τοπικές περιφερειακές εξουσίες.
- γ.** Ο Ι. Καποδίστριας ίδρυσε τον «Λόχο των Ευελπίδων».
- δ.** Η αντιβασιλεία συνέστησε «εξαιρετικό δικαστήριο» (έκτακτο) για παραβάσεις των υπαλλήλων του Κράτους.
- ε.** Ο Ι. Κωλέττης ίδρυσε την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα.

[Μονάδες 10]

ΛΥΣΗ

α.Σ, β.Σ, γ.Σ, δ.Λ, ε.Λ

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε τους λόγους της μεταστροφής της αγγλικής πολιτικής το 1823 απέναντι στην ελληνική επανάσταση και να προσδιορίσετε τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώθηκε αυτή η μεταστροφή.

«Είχε και κίνητρα εσωτερικής πολιτικής η μεταστροφή της Αγγλίας το 1823. Ο Ποτέμκιν γράφει:

“Ο Κάνιγκ φιλοδοξούσε να προσφέρει στους αστούς, στην τάξη των βιομηχάνων, εμπόρων και τραπεζιτών, δυνατότητα για νέα αναπτυξιακά άλματα, υποστηρίζοντας απελευθερωτικά κινήματα στην Ευρώπη και την Αμερική και δημιουργώντας έτσι νέες αγορές και ευκαιρίες κερδοσκοπικών επενδύσεων και εκμεταλλεύσεων”».

(Κ. Σιμόπουλου, *Πώς είδαν οι ξένοι ταξιδιώτες το 1821*, 3, 139)

Οδηγίες του Γεωργίου Κάνιγκ προς τον βρετανό αρμοστή των Ιονίων Νήσων:

«Η αγγλική κυβέρνηση ήθελε να θεωρήσει τους εξοπλισμένους τα πλοία των Έλληνας ή ως πειρατές ή ως εμπόλεμους. Και επειδή ολόκληρο έθνος, εξανιστάμενο κατά της Αρχής του, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πειρατικό, ανάγκη πάσα να θεωρηθεί ως εμπόλεμος, εφ' όσον φυλάττει τους κανόνες, και ενεργεί εντός των εν τοιαύτη περιστάσει παραδεδεγμένων όρων».

(Δ. Κόκκινος, *Ελληνική Επανάσταση*, 6, 70)

Γραπτές οδηγίες του Γεωργίου Κάνιγκ ως υπουργού εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας προς τον πρεσβευτή του στην Κων/πολη:

«Την κατάσταση του χριστιανικού τούτου λαού, ο οποίος στενάζει υπό τον ζυγόν των βαρβάρων από εκατονταετηρίδων, δεν δύναται η Αγγλία να βλέπη μετ' αδιαφορίας. Ο βασιλεύς επιθυμεί να ενεργήσει ο πρέσβυς της Μεγάλης Βρετανίας εις την Πύλην υπέρ των χριστιανών, να απαιτήσει την εκπλήρωσιν των υποσχέσεων, τας οποίας έδωσεν η Πύλη περί τούτου προς τους πρέσβεις των συμμαχικών δυνάμεων και να της υποδείξη ότι, αν αρνηθή να ικανοποιήσει τας αξιώσεις αυτάς, δεν δύναται πλέον να διατηρή μετ' αυτής φιλικάς σχέσεις».

(Δ. Κόκκινος, *Ελληνική Επανάσταση*, 6, 68-69)

[Μονάδες 25]

ΛΥΣΗ

Δείτε σχολικό βιβλίο Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη (1789-1909) Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη σελ. 126-127: “Όπως είδαμε ... αγγλική αυτή μεταστροφή”.

Αναλυτικότερα ως προς τους λόγους της μεταστροφής της αγγλικής πολιτικής το 1823 παρατηρούμε μέσα από τις πληροφορίες του πρώτου παραθέματος ότι ο συγγραφέας παρεμβάλλει τα λόγια του Ρώσου στρατιωτικού και πολιτικού Ποτέμκιν, ο οποίος αναφέρει την πολιτική «ανοίγματος» προς τα απελευθερωτικά κινήματα στην Ευρώπη και την Αμερική, που ακολουθούσε ο άγγλος υπουργός εξωτερικών G. Ganning, για να εξυπηρετήσει τα οικονομικά συμφέροντα της χώρας του.

Η αγγλική κυβέρνηση, μετά το συνέδριο της Βερόνας (1822), αρχίζει να διαφοροποιεί τη θέση της σε πολλά θέματα, για το λόγο ότι αυτή, επειδή ήταν δύναμη ηπειρωτική και εμπορική με διεθνές εμπόριο, είχε διαφορετικά συμφέροντα από τις ηπειρωτικές δυνάμεις.

Ενώ ενδιαφερόταν ως το συνέδριο της Βερόνας για την «ακεραιότητα» της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας για λόγους ανάσχεσης της Ρωσίας, άρχισε να λογαριάζει ότι το ρόλο αυτό μπορούσε να αναλάβει και ένα καινούριο κράτος στη Νότια Βαλκανική, το οποίο ως μικρό ναυτικό κράτος θα βρισκόταν κάτω από την επιρροή της (η Αγγλία κατείχε ήδη τα Επτάνησα από το 1814).

Φορέας, λοιπόν, της νέας διπλωματικής γραμμής υπήρξε ο νέος υπουργός εξωτερικών (από το τέλος του 1822) Γεώργιος Κάνιγκ ασφαλώς ενισχυμένος προς αυτή την κατεύθυνση και από τις μεγάλες ως τότε επιτυχίες των Ελλήνων. Φαίνεται ότι και λόγοι εσωτερικής πολιτικής υπαγόρευαν την αγγλική αυτή μεταστροφή. Συγκεκριμένα, ο Κάνιγκ ήθελε με την υποστήριξη απελευθερωτικών κινήματων στην Ευρώπη και την Αμερική να βρει νέες ευκαιρίες πλουτισμού για τη βιομηχανική αστική τάξη της χώρας του, μέσω αναζήτησης νέων αγορών και επενδύσεων προς Ανατολή και Δύση.

Όσον αφορά στους **τρόπους με τους οποίους εκδηλώθηκε** αυτή η μεταστροφή βλέπε σχολικό βιβλίο Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη (1789-1909) Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη σελ. 127-128: “Από τον Ιανουάριο του 1823 ... υπηκόους του σουλτάνου”.

Με τις ενέργειες αυτές της Αγγλίας αναγνωρίστηκαν οι Έλληνες ως έθνος εμπόλεμο, όχι πια ως αντάρτες υπήκοοι του σουλτάνου γεγονός το οποίο εξάλλου διαφαίνεται και από το δεύτερο παράθεμα, όπου οι Έλληνες αναφέρονται ως “εξανιστάμενον ολόκληρον έθνος” κι όχι ως “πειρατές”.

Επιπλέον, στο τρίτο παράθεμα εντοπίζεται ένα ακόμη θέμα στο οποίο εκδηλώνει ενδιαφέρον η αγγλική εξωτερική πολιτική, το θέμα της προστασίας των χριστιανών υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Επισημαίνεται από τον Άγγλο υπουργό εξωτερικών στον πρεσβευτή του στην Κων/πολη να απαιτήσει την εφαρμογή από την Πύλη των προηγούμενων δεσμεύσεων της ως προς το θέμα αυτό. Είναι φανερό πως και οι Άγγλοι διεκδικούν ένα ρόλο προστάτη των χριστιανών, ανταγωνιζόμενοι και στο σημείο αυτό με τους Ρώσους. Ιδιαίτερης μνείας χρήζει ο χαρακτηρισμός των Οθωμανών ως “βαρβάρων” και του ελληνικού έθνους ως “χριστιανικού λαού, ο οποίος στενάζει υπό τον ζυγόν τους από εκατονταετηρίδων”.

Το κείμενο καταλήγει με την αυστηρή προειδοποίηση ότι αν δεν αλλάξει η στάση της Πύλης, η Αγγλία “δεν δύναται πλέον να διατηρή μετ’ αυτής φιλικάς σχέσεις”.

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τις παρακάτω πηγές και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να επισημάνετε τους λόγους για τους οποίους ο Ε. Βενιζέλος προκήρυξε τις εκλογές του Νοεμβρίου 1920, τους λόγους για τους οποίους τις έχασε και την εσωτερική πολιτική εξέλιξη που σημειώθηκε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους.

Ε. Βενιζέλος προς Γ. Βεντήρη, 20 Απριλίου 1931

«Όταν υπεγράφη και η συνθήκη των Σεβρών, έκρινα ότι δεν είχα πλέον καμμία δικαιολογία ν' αναβάλω περαιτέρω τας εκλογάς. Τ' αποτελέσματα της πολιτικής μου ανεγράφοντο εις τας υπογραφείσας συνθήκας, δί' ων ετερματίζετο ο πόλεμος, ο λαός επομένως είχε τα μέσα να ίδη ποίοι υπήρξαν οι καρποί της πολιτικής μου, και, χωρίς να αρνούμαι ότι διετήρουν ανησυχίας τινάς ως προς το ενδεχόμενον αποτέλεσμα των εκλογών, ήλπιζα εν τούτοις σοβαρώς (...) ότι ο λαός θα έκρινε τα γενόμενα.

Είχα δε ανάγκη να είμαι βέβαιος ότι ο λαός εγκρίνει την πολιτικήν μου, πριν ή προβώ εις την περαιτέρω δράσιν, την οποία επέβαλεν η ανάγκη της επιβολής της συνθήκης των Σεβρών».

(Στ. Στεφάνου, επιμ., *Ελευθερίου Βενιζέλου, τα κείμενα τόμος Γ'*, 125-126)

Ο Ε. Βενιζέλος ομιλεί στην Πηνελόπη Δέλτα μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου 1920:

«Είμαι συντριμμένος, δεν έχω πια δυνάμεις ν' αντιπαλαίσω· είχα σχηματίσει τ' όνειρο πως ο ελληνικός λαός μ' ακολουθεί στην κατάκτηση των ελληνικών μερών· μα ο ελληνικός λαός δε μ' ακολουθεί· πήγε δια της βίας... Του πήρα το παιδί του για πολλά χρόνια· δεν αντέχει πια στις θυσίες ο κουρασμένος λαός (...). Το ξέρω πως η Ελλάδα κακοδιοικήθηκε· μα τους είπα πως τώρα που τελειώνουν τα εξωτερικά προβλήματα, θα στρέψω στα εσωτερικά. Το ξέρουν πως ποτέ δεν είπα ένα πράμα και δεν το έκανα· πίστευα πως θα μου δώσουν δυο μήνες για να κάνω και την εσωτερική αναδιοργάνωση. Μα δε με πίστωσαν με δυο μήνες, δε με πίστεψαν...».

(Π. Δέλτα, *Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος, Ημερολόγιο-Αναμνήσεις-Μαρτυρίες-Αλληλογραφία*, 60-62)

[Μονάδες 25]

ΛΥΣΗ

Οι λόγοι για τους οποίους ο Βενιζέλος προέβη στην προκήρυξη των εκλογών του Νοεμβρίου 1920, είναι, όπως μας πληροφορεί και ο ίδιος, ότι πλέον ο πόλεμος τελείωνε με τον καλύτερο δυνατό για την Ελλάδα τρόπο και επομένως δεν έβλεπε λόγο περαιτέρω αναβολής των εκλογών (που είχαν να γίνουν από το 1915!!!). Πράγματι, σύμφωνα με τη συνθήκη των Σεβρών, που μόλις πριν από λίγους μήνες (10 Αυγούστου 1920) είχε υπογραφεί, η Ελλάδα έφτανε ως και την Ανατολική Θράκη, αναγνωριζόταν και από την Τουρκία η κυριαρχία της στα νησιά του Αιγαίου (εκτός Δωδεκανήσων) και αναλάμβανε για 5 χρόνια τη διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης, ο πληθυσμός της οποίας, μετά από αυτό το διάστημα, θα αποφάσιζε με δημοψήφισμα αν επιθυμούσε την οριστική προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα. Ο Βενιζέλος λοιπόν θεωρούσε ότι ο λαός θα είχε αντιληφθεί τα αποτελέσματα της πολιτικής του και ζητούσε από αυτόν έγκριση των πεπραγμένων του, πριν προβή σε περαιτέρω δράση για να επιβάλει την εφαρμογή της συνθήκης των Σεβρών.

Όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους έχασε τις εκλογές ο Βενιζέλος, υπήρχε καταρχήν δικαιολογημένη δυσφορία του λαού για τη συνεχιζόμενη επιστράτευση και φόβος για ένα νέο πόλεμο με την Τουρκία. Τη δυσφορία αυτή εκμεταλλεύτηκε πλήρως η αντιβενιζελική παράταξη και πήρε τη νίκη στις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου 1920.

Ο ίδιος ο Βενιζέλος, κατά κύριο λόγο, αποδίδει τα αίτια της ήττας της παράταξής του στο γεγονός ότι ο ίδιος, όταν κατάστρωνε τα μεγαλεπήβολα σχέδια του, δεν είχε λάβει υπόψη του την ψυχολογία του ελληνικού λαού. Πιστεύει ότι εξανάγκασε το λαό να τον ακολουθήσει σε μια πορεία θριαμβική βέβαια, αφού οδηγούσε προς την εκπλήρωση των υψηλότερων οραμάτων του Έθνους, αλλά οδυνηρά δυσβάσταχτη, λόγω των θυσιών που απαιτούσε. Ο μακροχρόνιος πόλεμος, που κρατούσε τους νέους της Ελλάδας μακριά από τις εστίες τους, είχε καταβάλει το λαό. Όχι τόσο, ίσως, αυτός ο ίδιος ο πόλεμος και οι θυσίες του, όσο το γεγονός, ότι, όπως συμπεραίνει ο Βενιζέλος, ο ελληνικός λαός εξαναγκάστηκε από την ηγεσία του, από τον ίδιο, δηλαδή, να υπηρετήσει το ύψιστο όραμα του Έθνους, τη Μεγάλη Ιδέα.

Κατά δεύτερο λόγο λειτούργησε αρνητικά και το γεγονός ότι στο βωμό της εξωτερικής πολιτικής και της υλοποίησης της Μεγάλης Ιδέας, στο βωμό του πολέμου δηλαδή, θυσιάστηκε η εσωτερική διοίκηση. Ο Βενιζέλος, όπως υποστηρίζει, είχε υποσχεθεί στο λαό ότι σύντομα θα καταπιανόταν με την εσωτερική αναδιοργάνωση, τώρα μάλιστα που φάνηκε να δικαιώθηκε η εξωτερική του πολιτική. Παρ' όλο, όμως, που ήξερε ο λαός ότι τηρούσε τις υποσχέσεις του, δεν του έδωσε την αναγκαία και μικρή πίστωση χρόνου. Για δύο λόγους πιστεύει ο Βενιζέλος δεν του έδωσε ο λαός πίστωση χρόνου, είτε γιατί δεν τον πίστεψε ("Μα δε με πίστωσαν με δυο μήνες, δε με πίστεψαν..."), είτε γιατί δεν ήταν διατεθειμένος να υπομείνει την, έστω και προσωρινή, εσωτερική κακοδιοίκηση προς χάριν της ευόδωσης των στόχων της εξωτερικής πολιτικής.

Σε σχέση με την εσωτερική πολιτική εξέλιξη που σημειώθηκε το Δεκέμβριο του ίδιου έτους, δείτε σχολικό βιβλίο "Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη", σελ. 86 Το αποτέλεσμα των εκλογών αποκαθίσταται στο θρόνο.



ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αξιολόγηση ΟΜΑΔΑΣ Α' : Τα θέματα ήταν προσιτά, χωρίς δυσκολίες κατανόησης. Ήταν σαφώς διατυπωμένα, με αναφορές σε συγκεκριμένα σημεία του βιβλίου.

Αξιολόγηση ΟΜΑΔΑΣ Β' : Τα κείμενα των πηγών παραπέμπουν το μαθητή σε συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες του σχολικού βιβλίου, χαρακτηρίζονται επομένως από σχετική ομαλότητα, με την προϋπόθεση ότι κατέχει το ιστορικό γεγονός και το γενικότερο ιστορικό πλαίσιο της περιόδου στην οποία αυτό εντάσσεται. Σε αντίθεση με τα θέματα που ζητήθηκαν την περσινή χρονιά, δεν απαιτείται σε κανένα ερώτημα η προσωπική κρίση του μαθητή.

Συνολική αξιολόγηση: Τα θέματα κρίνονται αναμενόμενα (και είχαν όλα επισημανθεί στα μαθήματα της Ώθησης, ιδιαίτερα στα επαναληπτικά), καλύπτουν ένα σημαντικό τμήμα της ύλης και απαιτούν σχετική αξιοποίηση της κριτικής ικανότητας των μαθητών. Πάντως, θεωρούνται προσιτά για το διαβασμένο μαθητή. Ο καλά προετοιμασμένος μαθητής μπορεί να αντεπεξέλθει άριστα στην εξέταση.

